

הלכות תפילין - ג

אמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

כתב הרמ"א, למנהג אשכנז שנוהגים לברך על תפילין של ראש "על מצות תפילין", טוב לומר תמיד אחר הברכה השניה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והטעם כתב המשנה ברורה, דאף על פי שאנו פוסקים שיש לברך על תפילין של ראש, דאם היה לנו ספק לא היינו מברכים, מכל מקום לרווחא דמלתא אנו אומרים לאחר ההנחה ברוך כו' כדי לצאת ידי כל הדעות שלא אמרנו ברכה לבטלה.

וכתב במשנה ברורה שיש להזהר מאוד שלא לומר ברוך כו' אלא לאחר שכבר הידק של ראש על הראש, שאם יאמר ברוך כו' לפני הידוק הרי הוא מפסיק בין הברכה למצוה, דהמצוה היא להדק, וצריך לחזור ולברך ברכת על מצות תפילין.

מנהג ויזניץ בענין אמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

ומנהג אדמור"י בית ויזניץ לומר ברוך שם כבוד מלכותו כו' מיד לאחר הברכה לפני ההידוק, כך נהג כ"ק מרן אדמור"ר ה"אמרי חיים" מויזניץ זי"ע, וכן נהג כ"ק מרן אדמור"ר ה"ישועות משה" מויזניץ זי"ע, וכך הקפיד לחנך את הבחורים שהניחו אצלו תפילין. וכנשאל בדבר השיב, שכך ראוי לעשות, ולא פירש. וכן נהג מרן אדמור"ר מויזניץ שליט"א. ושמעתי שנמצא סידור ישן ביד אדמור"י ויזניץ ששם מצויין שכך הוא מקובל מהשל"ה הקדוש, וכדי ליישב מנהגם על פי הלכה, נראה פשוט על פי מה שכתב ערוך השולחן טעם אחר באמירת ברוך כו' כי הנחת תפילין הוא קבלת יחודו ואחדותו של הבורא יתברך שמו, וכעין אמירת פסוק שמע ישראל שאנו אומרים בשכמל"ו, כשם שיעקב אבינו ענה כשהשכטים אמרו שמע ישראל (פסחים נ"ו א), ובשו"ת תשובות והנהגות כתב טעם אחר על פי הזהר הקדוש, כי יש בתפילין המשכת השראת השכינה של יחוד שמו כעין כתיבתו, וכעין שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים כשהיו מזכירים שם המפורש היו אומרים בשכמל"ו, והנה לפי טעמים אלו יש טעם לומר ברוך כו' מיד לאחר הברכה, כי הוא חלק בלתי נפרד מהברכה. ויש מתלמידי הבעש"ט זיע"א הביאו שמרן הבעל שם טוב זי"ע לא נהג לומר כלל ברוך כו'.

אמירת ד' פרשיות בתפילין של רש"י ורבינו תם

מכיון שעיקר הטעם של הנחת תפילין הוא לזכור יחוד ה' ויציאת מצרים והניסים ונפלאות, כתב המשנה ברורה בשם קדמונים, שיש לומר גם פרשת קדש והיה כי יביאך בתפילין מלבד שמע והיה אם שמוע. ומצינו בזה כמה וכמה מנהגים ושיטות, ונהרא נהרא ופשטיה. המגן אברהם כתב בשם הספרי שאין לומר אלא שתי הפרשיות, שמע והיה אם שמוע בתפילין. אבל השל"ה הקדוש ועוד כתבו לומר כל הד' פרשיות. ואלו הנהגים לומר הד' פרשיות, יש נוהגים לדקדק לומר אותם כסדרן בתורה, ולכן מקפידין לומר לפני התפלה קדש והיה כי יביאך, ובתפלה שמע והיה אם שמוע. ויש שאין מקפידין בזה, ואומרים לאחר התפלה קדש והיה כי יביאך. גם בתפילין של רבינו תם מצאנו כמה שיטות, המשנה ברורה כתב לומר רק שמע והיה אם שמוע, ויש נוהגים על פי הקבלה לומר גם ויאמר, וכן לומר קדש והיה כי יביאך. ויש נוהגים לומר רק ג' פרשיות ולא קדש והיה כי יביאך.

הפסקה בין תפילין של יד לתפילין של ראש

אף על פי שאפשר להניח תפילין של יד לבד, מכל מקום מי שבא להניח תפילין של יד ושל ראש אסור להפסיק בין הנחת תפילין של יד לשל ראש אפילו בדיבור של מצוה, כגון להשיב שלום לרבו וכל כה"ג כי גורם ברכה שאינה צריכה, כיון שברכת להניח תפילין עולה גם על תפילין של ראש, ואם מפסיק בין תפילין של יד לשל ראש יצטרך לברך על של ראש שתי ברכות, גם להניח וגם מצוות תפילין. ואלו הנהגים לברך רק על של יד, יצטרכו לברך על של ראש מצוות תפילין, ואסור לגרום ברכה שאינה צריכה. ואפילו אם מניח תפילין בלא ברכה, כגון תפילין של רבינו תם או שיוצא באמצע התפלה לבית הכסא וחוזר ומניחו, גם כן צריך להקפיד שלא להפסיק, כיון דכתיב והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, שיהיה הויה אחת לשניהם,

בינת ההלכה

גליון מס' צד פרשת בהעלותך תשפ"א מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

שו"ע סימן כה, מ"ב, פסקי תשובות תמצית הלכות אקטואליות ותוספות הנלע"ד y.b.daskal@gmail.com

ואפילו בלשון הקודש אסור להפסיק. ולכתחילה אסור אפילו להפסיק בשתיקה אם שוהא הרבה שלא לצורך אפילו לא הסיח דעתו, ואפילו לרמז בעיניו ולקרוץ באצבעותיו בין התש"י ובין התש"ר ג"כ יש לזיזהר לכתחילה. ולא להתמהמה אפילו כדי הילוך ד' אמות, וכעין סמיכת גאולה לתפילה, ואפילו לצורך מצוה אין להפסיק, וכן לצורך התפילין אין להפסיק אם לא היכא שאי אפשר בענין אחר.

עבר והפסיק בין תפילין של ראש לשל יד

אם סח לצורך תפילין, אינו חוזר ומברך. ואם שמע קדיש או קדושה בין תפלה של יד לתפלה של ראש, לא יפסיק לענות עמהם, אלא שותק ושומע ומכוין למה שאומרים. עכ"ל המחבר. ומדלא סיים המחבר לומר שאם הפסיק וענה יברך על של ראש, משמע שחשש לדעת הראשונים הסוברים שאינו חוזר ומברך כשענה לדברים שבקדושה, שהרי צורך היא לו, כי עכשיו שומעם ואין זה בגדר הפסק, וספק ברכות להקל, וכן נוהגים הספרדים, וגם האשכנזים, על פי המבואר בביה"ל (ד"ה אם) בשם ארצות החיים שזה שהפסיק לעניית דברים שבקדושה לא יברך על של ראש כי אם ברכת 'על מצות', וברכה זו בלאו הכי נוהגין ברוב קהילות האשכנזים לברך אפילו לא הפסיק כלום בין ש"י לש"ר. וכשמניח תפילין בלי ברכה, כגון כשחולצם על מנת לחזור ולהניחם והמניח בחול המועד וכשמניח תפילין דרבינו תם, מפסיק לעניית כל דברים שבקדושה בין ש"י לש"ר, ואחרי ההפסקה יזיז מעט השל יד ממקומו, ויחזירנו ויחזק הקשר ויניח של ראש.